

چند کتاب که در آنها زندگی فلاسفه بازگو شده را با هم بخوانیم

زندگینامه آدم‌های خطرناک!

نویسندگان نیز با توجه به این موضوع که مخاطبان به این مباحث علاقه دارند دست به نوشتن زندگینامه‌های داستانی از متفکران و فلاسفه زده و با زبان داستان و روایت سعی کرده‌اند شمایی از آنها را به مخاطب نشان دهند که از این طریق بتوانند راه خوبی برای ورود به این عالم (عالم فلسفه و تفکر) از طریق آشنایی با زندگی این افراد پیدا کنند.

یکی از نکاتی که در این حوزه توجه برانگیز بود کمبود و به عبارتی باز هم همان فقر معروف داستان در برابر کتب نظری است. در واقع در این وادی نیز نویسندگان ایرانی علاقه زیادی به نوشتن از خود نشان نداده و جز برخی کتب ویژه نوجوان که همان هانیز به درستی خوانده نشده و مخلوط با افسانه پردازی است آثار زیادی در این زمینه نداریم. با هم چند اثر مشهور در این عرصه را مرور می‌کنیم.

ناشران به عطش و علاقه مخاطبان در این زمینه واقفند و برای این تشنگان گاهی سراب‌هایی درست می‌کنند که نه تنها آنها را از تشنگی نجات نمی‌دهد، بلکه بر سرگردانی و حیرت آنها می‌افزاید و از منزل اصلی و چشمه‌سار حقیقی تفکر که غایت توجه به این حوزه نظری است دورشان می‌کند.

حال در این نوشتار دنبال معرفی کتاب‌هایی نیستیم که راه‌ورسم فلسفه‌ورزی را نشان می‌دهد، بلکه می‌خواهیم از دریچه مرور زندگی اندیشمندان و فلاسفه به این موضوع نزدیک شویم. مرور زندگی کسانی که در این عرصه صاحب نام هستند و به عبارتی فیلسوف نامیده می‌شوند، می‌تواند بخشی از راه را برای کسانی که علاقه مند مطالعه آثار فلسفی هستند همواره کند. زندگی شخصیت‌هایی که به جرم تفکر در زمانه خویش بازخواست یا تهدید شدند و گاهی منزوی و گوشه‌گیر شده و از زندگی عادی خود دست کشیدند.

فلسفه از آن موضوعات پیچیده و در عین حال وسوسه‌کننده برای کسانی است که می‌خواهند خواندن و مطالعه کردن را آغاز کنند یا آغاز کرده‌اند. درواقع فکر کردن موضوعی است که سبب می‌شود افراد به خواندن فلسفه علاقه‌مند شوند. هرکس می‌خواهد به تفکر روی بیاورد توجهی هم به فلاسفه و موضوعات گفته شده از سوی آنها نشان می‌دهد تا شاید از این رهگذر به خروجی تفکر دست پیدا کند.

به همین خاطر است که می‌بینیم در بازار کتاب و در میان قشر کتابخوان، کتاب‌های فلسفی یا بهتر است بگوییم کتب فلسفی به زبان ساده و روش‌های فلسفه‌ورزی فراوان و بی‌شمار است؛ کتبی که از سوی ناشران مختلف ترجمه و تألیف می‌شود و قفسه کتب این حوزه را سنگین و شلوغ می‌کند، در واقع

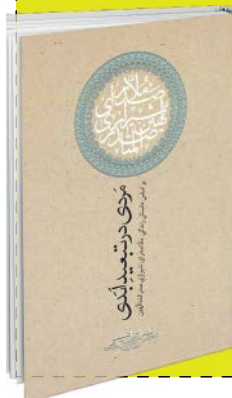
یونس فردوس

نویسنده

تفکر در تبعید!

عنوان معروف‌ترین و احتمالاً پرخواننده‌ترین کتاب در این عرصه را شاید بتوان به کتاب مرحوم نادر ابراهیمی داد. «مردی در تبعید ابدی» داستانی براساس زندگی ملاصدرا فیلسوف و الهی‌دان ایرانی که به صدرالمتهالپین شهرت دارد از آثار پرمخاطب و پرخواننده ابراهیمی است که به این موضوع پرداخته است.

وی با همان نثر عاشقانه که در آثار دیگرش نیز می‌توان سراغی از آن یافت دست به روایت زندگی ملاصدرا زده است. او با نثری فخیم و محکم و با ذوقی مثال‌زدنی علاوه بر پرداختن به داستان زندگی محمد صدرا شیرازی یا همان ملاصدرا شیرازی، همزمان سیر شکل‌گیری اندیشه‌ها و تفکرات عرفانی فلسفی او را نیز منعکس کرده و مخاطب علاوه بر آشنایی و شناخت با زندگی شخصی ملاصدرا و بررسی تمام ابعاد شخصیت او، با چگونگی بروز و ظهور مراحل شکل‌گیری تفکرات و اندیشه‌های فلسفی، عرفانی و همچنین حکمت نظری ملاصدرا شیرازی نیز آشنا می‌شود. در بررسی شخصیت‌های مهم و تأثیرگذار رمان می‌توان از این سه نفر به‌طور ویژه نام برد که ملاصدرا شاگرد آنها بوده و همواره با افتخار از آن یاد می‌کرده است: میرمحمد باقر استرآبادی (میرداماد) شیخ بهاء‌الدین عاملی (قاضی‌القضات) و ابوالقاسم میرفندرسکی.

در دادگاه عقل

«قلندر و قلعه» اثر سیدیجی یثربی یکی دیگر از رمان‌های مشهور در این موضوع است. زندگینامه‌ای داستانی که توسط متفکری هم‌روزگارمان نوشته شده است. یثربی که خود از استادان بنام فلسفه کشور است با شناختی کامل درباره این متفکر دست به قلم شده و اثری متناسب با خواست و پسند مخاطب نوشته است. شیخ شهاب‌الدین سهروردی در این کتاب روایت شده و یثربی براساس آرا و نظرات او دست به نوشتن زندگینامه داستانی او زده است، کتاب قلندر و قلعه نه تنها روایتی رمان‌گونه و کمی آمیخته به تخیل از زندگی شیخ شهاب‌الدین سهروردی است، بلکه دفتری کوتاه و ساده برای معرفی اندیشه‌های شیخ اشراق و تحجر زمانه او نیز محسوب می‌شود. دادگاهی که شیخ در آن گرفتار می‌آید، رستاخیزی است که همیشه در آن جهل و باطل به نبرد حقیقت می‌رود. اما حقیقت همیشه زمان را فتح می‌کند و این را اندیشه شیخ اشراق به اثبات رسانده است.

قصه دشمنی با تفکر

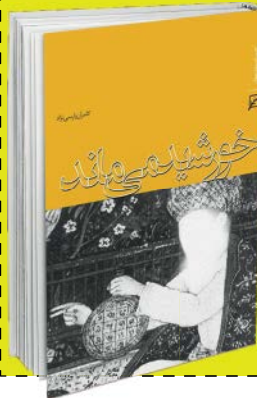
محسن هجری در «اقلیم هشتم» تلاش کرده بخش و برشی از زندگی سهروردی را با زبانی داستانی برای مخاطب نوجوان روایت کند. ماجرای این اثر تاریخی از جایی آغاز می‌شود که سهروردی به اتهام همکاری با صلیبیان در دور دوم جنگ‌های صلیبی، در شهر حلب به بند کشیده می‌شود، اما پشت پرده چیز دیگری است. گروهی از علمای سنتی به دنبال تسویه حساب با سهروردی هستند، بنابراین فضای دو قطبی جنگ را غنیمت می‌شمارند تا صلاح‌الدین ایوبی را برای دستگیری شیخ اشراق تحریک کنند؛ اما ملک‌ظاهر پسر صلاح‌الدین بسیار شیفته منش و روش سهروردی است و ماجرا قرار نیست طبق میل عده‌ای حيله‌گر پیش برود.

این کتاب که با اقبال مخاطبان مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز روبه‌رو شده اما همچنان در زمره آثار کمتر دیده شده قرار داد، با زبانی روان و صمیمی خواننده را در موقعیتی قرار می‌دهد تا شرحی از روزگار پرهزینه اهل اندیشه را به نمایش بنشیند.

سفر به قرن هفتم

«خورشید می‌ماند» یکی دیگر از آثاری است که در این زمینه می‌توان به آن رجوع کرد. اثری که در آن کارمان پارسی‌نژاد از دریچه ادبیات به زندگی شیخ بهایی پرداخته و او را برای مخاطب معرفی کرده است. «بهاء‌الدین استاد کسی است که از وی استفاده نمودم، بلکه همچون پدری بزرگوار بود. او در زمان خود شیخ‌الطائفه و جلیل‌القدر و عظیم‌الشأن بود و حفظی بسیار داشت. من کسی را مانند او در کثرت علوم و وفور فضل و مقام عالی در زمان خود ندیدم. وی دارای کتب نفیس است که از جمله آنها حبل‌المتین و مشرق‌الشمسین است، بلکه این شرح‌فقیه هم از فواید اوست. من او را در خواب دیدم که فرمود چرا مشغول نمی‌شوی به شرح احادیث اهل بیت (ع)؟ گفتم این کار شماست، فرمود زمان ما گذشت. مشغول باش و یک‌سال مباحثات را ترک کن تا آن را تمام کنی.» این نقل‌قولی از علامه مجلسی در بزرگی شیخ‌بهایی است که از اندیشمندان قرن هفتم هجری است و در تثبیت مکتب تشیع در ایران نقش مهمی ایفا کرده است.

متفکری که شناختیم

«پسر ستاره» داستان‌واره‌ای از زندگی ابن‌سینا، فیلسوف و حکیم ایرانی است که نقش مهمی در شکل‌گیری و حرکت تمدن اسلامی داشته است. حسین فتاحی در این اثر که برای مخاطب نوجوان نوشته، سعی کرده گوشه‌هایی از زندگی ابن‌فیلسوف و سیاستمدار ایرانی را بازگو کند. اثری که نثر آن با توجه به قلم فتاحی می‌تواند مخاطب نوجوان را پای کتاب نگه دارد، ولی خطوط روشنی در ذهن او باقی نخواهد گذاشت و برای ادامه این مسیر باید آثار جدی‌تری را به مخاطب توصیه کرد و این اثر می‌تواند در حکم یک محرک برای وارد کردن او به دنیای اندیشه باشد. ابوعلی سینایی که در کتب درسی هم در حد یک طبیب معرفی می‌شود و زوایای زندگی و اندیشه‌اش را به مخاطب معرفی نمی‌کند در این کتاب نیز فراتر از این نرفته و روایتی با همین رویکرد از او عرضه شده است. این در حالی است که فلسفه سینوی بر بسیاری از متفکران مانند دکارت و... اثر گذاشته است.

